

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (dnr U2021/02645)

Linköpings universitet (LiU) har beretts tillfälle att yttra sig över promemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (U2021/03373) och lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis har LiU följande synpunkter på remissen:

- LiU ser positivt på att det införs en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare som regleras i en ny förordning om nationella professionsprogram.
- LiU ser positivt på att det införs ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare som kopplas till Karriärstegsreformen.
- LiU ser att de två stegen, *meriterad* och *särskilt meriterad*, som föreslås i remissen inte i tillräcklig stor omfattning tar hänsyn till både yrkeserfarenhet och akademisk examen. De två stegen bygger heller inte tydligt på varandra.
- LiU ser behov av att de kriterier som arbetas fram för de olika meriteringsnivåerna även innefattar erfarenhet från förskola. I remissen uttrycks att det ska vara ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare, men i de kriterier som nämns anges enbart erfarenhet av undervisning i skola.
- LiU ser positivt på att huvudmannens skyldighet gällande kompetensutveckling utvidgas i skollagen med en skyldighet att se till att legitimerade lärare och förskollärare ges möjlighet att delta i kompetensutvecklingsinsatser som kopplas samman med meriteringsnivån *meriterad*.
- LiU föreslår att rollen lektor i skolan tydliggörs och att incitament införs för meriteringsnivån *särskilt meriterad*. LiU ser annars en risk med att förslaget leder till att dränera skolorna på kompetens.
- LiU avvisar förslaget att Rådet för professioner i skolväsendet får ansvar för att identifiera *vilken kompetensutveckling* som ska ingå inom ramen för professionsprogrammet, *följa upp nyttjandet och kvaliteten* i denna kompetensutveckling, samt *pröva frågan om en legitimerad lärare/förskollärare uppfyller villkoren för meriteringsnivåerna meriterad*

och särskild meriterad. Rådet består i huvudsak av representanter från skolväsendet, men det saknas en bred förankring från universitet och högskolor och det saknas helt en högskolejuridisk expertis. Med denna sammansättning har inte rådet möjlighet att stödja en utveckling av skola på vetenskaplig grund. Vidare tillvaratas inte de strukturer som redan etablerats för bland annat kvalitetssäkring av högre utbildning, samt redan upparbetade forum för regional samverkan mellan skolprofessioner och lärosäten.

- LiU föreslår att arbetet med att ta fram vilken kompetensutveckling som ska ingå i programmet ges en bredare förankring inom universitet och högskolor för att säkerställa att den kompetens som finns om befintligt kursutbud och förslag på nya satsningar tillvaratas.
- LiU föreslår att arbetet med att följa upp kvaliteten i kompetensutvecklingen tillvaratar den expertis och den struktur som redan finns för uppföljning av kvalitet i högre utbildning inom Universitetskanslersämbetet (UKÄ).
- LiU menar att redan upparbetade forum för regional samverkan mellan skolprofessioner och lärosäten behöver tillvaratas istället för att ge Skolverket uppdraget att skapa en helt ny struktur för samverkan.
- LiU ser positivt på att förslaget ges relativt god tid för att genomföras och att det finns en tydlig plan för hur de förstelärare och lektorer som utsetts innan kravet på meriteringsnivå har trätt i kraft ska hanteras.

6 Ett nationellt professionsprogram för att bidra till skolprofessionernas utveckling och öka yrkets attraktionskraft

LiU ser positivt på att det införs en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare som regleras i en ny förordning om nationella professionsprogram. Det skapar en tydlighet och likvärdiga förutsättningar för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare oavsett var i landet de verkar.

LiU ser också positivt på att det införs ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare som kopplas samman med Karriärstegsreformen. Det ger en grund för dessa karriärsteg som tidigare saknats. Att huvudmannens skyldighet gällande kompetensutveckling som uttrycks i skollagen utökas så att den även innefattar att möjliggöra sådan kompetensutveckling som krävs för meriteringsnivån *meriterad* ser LiU som en viktig åtgärd för att det nationella meriteringssystemet ska få avsedd effekt.

De kriterier som tagits fram för meriteringsnivån *meriterad* är relevanta, men LiU ser behov av att värdeord som ”skolor med särskilt svåra förutsättningar” och ”förmåga till undervisning av hög kvalitet” definieras innan kriterierna börjar tillämpas.

LiU ser även positivt på att förslaget ges relativt god tid för att genomföras och att det finns en tydlig plan för hur de förstelärare och lektorer som utsetts innan kravet på meriteringsnivå har trätt i kraft ska hanteras.

LiU har dock identifierat några problem med hur det nya professionsprogrammet ska organiseras, vilka anförs nedan.

1. Lärosätenas ska garantera den vetenskapliga grunden i insatserna, men deras inflytande riskerar att bli mycket begränsat

Universitet och högskolor uttrycks vara troliga utförare av kompetensutvecklingsinsatser och att de ska garantera den vetenskapliga grunden i insatserna. Behov av samarbete mellan Skolverket och universitet och högskolor betonas och det föreslås att Skolverket bör ansvara för att ta fram en struktur för detta samarbete. Den enda konkreta formen för samarbete som föreslås i promemorian är dock Rådet för professioner i skolväsendet där lärosäten får bidra med två representanter av rådets 13 ledamöter. Om det är rådet som ska svara för lärosätenas inflytande i framtagande av kompetensutvecklingsinsatser i professionsprogrammet medför det flera farhågor. Rådet saknar en bred förankring från universitet och högskolor och ger därmed inte nödvändiga förutsättningar för att stödja en utveckling av skola på vetenskaplig grund. Lärosätenas inflytande riskerar att bli begränsat (2 av 13 ledamöter) och den vetenskapliga grunden i kompetensutvecklingsinsatserna äventyras. Lärosätenas inflytande riskerar även att bli skevt då det påverkas av de två universitet/högskolor som ges möjlighet att delta med representanter i rådet.

Lärosätena har upparbetade kursutbud inom förskollärarytbildningen, lärarutbildningarna och påbyggnadsprogrammen som skulle kunna nyttjas och vidareutvecklas inom ramen för de kompetensutvecklingsinsatser som ska ingå i professionsprogrammet. För att säkerställa att professionsprogrammet tillvaratar dessa resurser och ges möjlighet att stödja en skola på vetenskaplig grund behöver lärosätena få en tydlig roll i framtagandet av kompetensutvecklingsinsatser, inte enbart i genomförandet av insatserna.

2. Rådet för professionerna ges ett stort inflytande – tar ej tillvara nödvändig kompetens och befintliga strukturer för samverkan

I promemorian föreslås att rådet ges ett mycket stort inflytande då rådet får ansvar för att identifiera *vilken kompetensutveckling* som ska ingå inom ramen för professionsprogrammet, *följa upp nyttjandet och kvaliteten* i denna kompetensutveckling, *ta fram ytterligare kriterier för meritering* och meriteringsprocessen i övrigt, samt *pröva frågan om en legitimerad lärare/förskollärare uppfyller villkoren för meriteringsnivåerna* meriterad och särskild meriterad.

Huvudproblematiken i det ansvar som rådet föreslås ha är att rådets sammansättning av deltagare inte ger den nödvändiga kompetens och breda

förankring som krävs för att utföra det omfattande uppdrag som föreslås. Rådet består i huvudsak av representanter från skolväsendet, men det saknas en bred förankring från universitet och högskolor och det saknas en högskolejuridisk expertis gällande högskoleförordningen. Vidare tillvaratas inte de befintliga strukturer som redan etablerats för bland annat kvalitetssäkring av högre utbildning, samt redan upparbetade forum för regional samverkan mellan skolprofessioner och lärosäten.

Arbetet med att definiera den kompetensutveckling som ska ingå i programmet borde ha en bredare förankring inom universitet och högskolor för att säkerställa att den kunskap som finns om befintligt kursutbud och förslag på nya satsningar tillvaratas. Vidare ser LiU det som viktigt att även lokala initiativ som initierats genom redan befintliga samarbeten mellan lärosäten och skolväsendet inkluderas i professionsprogrammet. Det är viktigt att möjliggöra långsiktighet genom fleråriga satsningar på återkommande utbildningar som genomförs i lärosätets regi. Lärosätena är även profilerade inom olika kompetensområden. För att tillvarata lärosätenas kompetensområden borde strukturen/organisationen som arbetades fram i "Fler vägar" tillvaratas där lärosätena specialiserade sig på olika områden. Utbudet behöver vara stabilt och genomtänkt och då är det viktigt att det finns en central organisation kring det. I "Fler vägar" har det funnits en styrgrupp och en beställning från staten att skapa en specifik organisation. Om Skolverket, vilket är tveksamt, ska få ansvar för att utforma denna organisation för professionsprogrammet är det viktigt att utveckla en beställarkompetens som tar tillvara lärosätenas profiler och redan etablerade former av samverkan mellan skolprofessioner och lärosäten. Det råd som föreslås motsvarar inte en sådan organisation.

Arbetet med att följa upp kvaliteten i kompetensutvecklingen borde kopplas samman med redan befintlig organisation som skapats för uppföljning av kvaliteten i högre utbildning. Att rådet föreslås ansvara för uppföljningen av kvaliteten istället för UKÄ medför flera problem, dels för att förslaget inte tillvaratar den expertis som finns inom UKÄ och dels för att det riskerar att skapa en parallell definition av kvalitet jämfört med de kvalitetskriterier som används idag för att granska t.ex. förskollärarytbildningen och lärarutbildningarna.

3. Incitament för meriteringsnivån särskilt meriterad saknas för skolorna – riskerar snarare att utgöra en rekryteringsbas för universiteten och därmed dränera skolorna på kompetens

Det finns en ständig efterfrågan på disputerade lärare på universiteten, vilket medför att de flesta som tar en licentiatexamen eller disputerar rekryteras till ett lärosäte efter sin forskarutbildning istället för att stanna kvar i skolan. I förslaget nämns ingenting om skyldigheten, eller incitamentet, för huvudmannen att möjliggöra kompetensutveckling till *särskilt meriterad* och därmed tjänsten som *lektor* i skolan. Då incitament för huvudmannen saknas för meriteringsnivån särskilt meriterad riskerar förslaget att inte bidra till fler forskarutbildade lektorer i

skolan. Då incitament även saknas för forskarutbildade lärare att stanna kvar i skolan efter forskarutbildning riskerar förslaget dessutom att dränera skolan på kompetent personal och istället utgöra rekryteringsbas för lärosätena.

4. Erfarenhet från förskola saknas i de kriterier som arbetats fram för det nationella meriteringssystemet för legitimerade lärare och förskollärare

LiU ser behov av att de kriterier som arbetats fram för de olika meriteringsnivåerna även innefattar erfarenhet från förskola. I remissen uttrycks att det ska vara ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare, men i de kriterier som nämns anges enbart erfarenhet av undervisning i skola. Förskollärare och lärare utgör olika grupper med olika förutsättningar i sina yrkesroller. Språkbruket i förslaget behöver därför ses över för att säkerställa att förskollärares specifika roll och förutsättningar beaktas i kriterierna för meriteringsnivåerna och i urvalet av kompetensutvecklingsinsatser som ska ingå i professionsprogrammet.

5. Det saknas en tydlig arbetsbeskrivning för vad en lektorstjänst skulle innebära i skolan och hur det kompletterar redan befintliga roller inom skolan

Förslaget innebär att nya professioner/roller införs i skolan, men det saknas en tydlighet kring vad dessa nya roller kommer att innebära och hur de kompletterar redan befintliga roller på skolan (tex specialpedagoger). För att skapa tydliga incitament för kompetensutveckling och de olika karriärstegen och undvika att konkurrenssituationer uppstår mellan olika professioner inom skolan behöver en arbetsbeskrivning för lektorer i skolan utarbetas och en tydlighet skapas mellan hur de nya rollerna (meriterad, dvs förstelärare; särskilt meriterad, dvs lektor) kompletterar redan befintliga roller i skolan.

6. Otydlighet kring vilken funktion den kompetensutveckling som inte leder meriteringsnivåerna kommer att fylla

I förslaget uttrycks att professionsprogrammet kommer att innehålla kompetensutvecklingsinsatser som ska ligga till grund för att uppnå meriteringsnivån *meriterad* lärare eller förskollärare, och *andra kompetensutvecklingsinsatser* för lärare och förskollärare samt kompetensutvecklingsinsatser för rektorer. Det är dock otydligt vad dessa ”andra kompetensutvecklingsinsatser” ska innebära. Det blir viktigt att personal i förskola och skola får kunskap om vad kompetensutvecklingsinsatserna syftar till innan de uppmanas att delta i kompetensutvecklingsinsatser. Det behöver dels skapas en tydlighet kring vilka kompetensinsatser som kommer ligga till grund för meritering, dels vilka kompetensutvecklingsinsatser som inte ligger till grund för meritering. Incitamentet för lärare, förskollärare och rektorer att delta i den

kompetensutveckling som inte är sammankopplad med meriteringssystemet behöver tydliggöras.

7. Förutsättningar för att kombinera arbete med studier behöver skapas

Kompetensutvecklingen inom professionsprogrammet innebär att lärare, förskollärare och rektorer ska kombinera sitt arbete med studier. För att skapa tidsmässiga och ekonomiskt hållbara förutsättningar för att de ska kunna kombinera arbete med studier behöver lärdomar från liknande satsningar tillvaratas och en plan skapas som möjliggör dessa kombinationstjänster.

Handläggningen av beslutet

Beslut om detta yttrande har fattats av dekan för området Utbildningsvetenskap Håkan Löfgren efter föredragning av samordnande programansvarig utbildningsledare Sofia Kvist Lindholm. I ärendets beredning har även programansvarig utbildningsledare för speciallärarprogrammet och specialpedagogprogrammet Lotta Holme, programansvarig utbildningsledare för VAL, ULV, KPU och Fler vägar Ingrid Olsson, projektledare på LiU Uppdragsutbildning Therese Örnberg Berglund, samt utbildningsledare Helena Loborg deltagit.

Håkan Löfgren
dekan, Utbildningsvetenskap
Linköpings universitet

Sofia Kvist Lindholm
samordnande programansvarig
utbildningsledare, Utbildningsvetenskap
Linköpings universitet

Sändlista:
Utbildningsdepartementet
Styrelsen för utbildningsvetenskap
UV-nytt
Dokument- och arkivenheten (original)